

Dr hab. Paweł Przytocki
Akademia Muzyczna
w Krakowie
Wydział Twórczości,
Interpretacji i Edukacji Muzycznej

Recenzja

dorobku artystycznego i dydaktycznego oraz dzieła artystycznego dr Rafała Janiaka w związku z przeprowadzonym przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina postępowaniem w dniu 15 kwietnia 2020 r., w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Rafałowi Janiakowi, wszczętym w dniu 25 listopada 2019 r.

Informacje o kandydacie:

Dr Rafał Janiak urodzony w 1986 roku swoją edukację muzyczną rozpoczął w Gdańsku w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im.F.Nowowiejskiego w Gdańsku w latach 1994-2005.

Kolejnym etapem kształcenia były studia muzyczne na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie od roku 2005, początkowo w klasie kompozycji prof. Stanisława Moryto, a od roku 2007 w klasie dyrygentury prof. Antoniego Wita. Oba kierunki studiów zarówno Kompozycję, jak i Dyrygenturę ukończył z wyróżnieniem.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów Rafał Janiak został asystentem w Filharmonii Narodowej (2012- 2014) i fakt ten niewątpliwie wpłynął na rozwój jego kariery dyrygenckiej. W tym okresie wystąpił jako dyrygent z najważniejszymi zespołami filharmonicznymi w Polsce.

Już w okresie studiów dał się poznać jako utalentowany kompozytor, czego dowodem są liczne nagrody zdobyte na krajowych, jak i międzynarodowych konkursach kompozytorskich. Warto wymienić takie nagrody jak:

- I Nagroda na I Ogólnopolskim konkursie kompozytorskim „Bardziej być” im.Jana Pawła II w Warszawie (2007)

- III nagroda na III Międzynarodowym Konkursie „Musica Sacra” w Częstochowie (2008)

- Wyróżnienie na 51 Konkursie Młodych Kompozytorów im.Tadeusza Bairda (2010)

Bogaty dorobek kompozytorski obejmuje dzieła zarówno symfoniczne, wokально-instrumentalne oraz kameralne:

Suita Parodiowana na małą orkiestrę symfoniczną (2004)

Miniatura taneczna na wielką orkiestrę symfoniczną (2004)
Etiuda w stylu Czernego na fortepian (2005)
4 Sonety do poezji Jana Kasprowicza (2005)
Ewolucje na klarnet (2005)
Introduzione e cantilena na skrzypce (2006)
3 Pieśni do poezji Zuzanny Tobis na mezzosopran i wiolonczelę (2006)
Sanctus na 3 chóry mieszane (2006)
Con passione na saksofon i fortepian (2006)
5 Aforyzmów na trio stroikowe (2006)
Dziewczyna zraniona w uczuciach scena misteryjna na chór, orkiestrę i solistów (2007)
Con vigore na fortepian (2007)
Das letzte Lied aus Salome na altówkę (2007)
Symfonia nr 1 (2007)
Kantata o Miejscach Świętych na solistów i orkiestrę (2008)
Sourounded Music na akordeon, wiolonczelę i live electronics (2009)
Da soli per tutti na 2 perkusje i 2 fortepiany (2009)
Nokturn na skrzypce i fortepian (2009)
I Koncert skrzypcowy (2010)
After hours of muteness (2010)
Trio na klarnet, skrzypce i fortepian (2010)
Ap 4,1 (2011)
Awekening – Movement – Cogitation sonata na akordeon (2012)
Sinfonietta per archi na orkiestrę smyczkową (2014)
Wspomnienia z przeszłości, koncert na bandoneon i orkiestrę kameralną (2015)
5 Pieśni zdradzonej do poezji Mariusza Jagiełło na sopran, skrzypce, wiolonczelę, harfę i perkusję (2015)
Pięć odcieni w kolorach kwartetu (2015)
After hours of deepest darkness na saksofon altowy i akordeon (2015)
Symfonia Objawienia (2016-2019)
Człowiek z Manufaktury, opera (2019)
Sonata na skrzypce i fortepian (2019)

W dzieł skomponowanych w ostatnich latach, szczególnie po roku 2016 na uwagę zasługuje cykl pieśni *5 pieśni zdradzonej*, którego nagranie było nominowane w dwóch kategoriach do nagrody Fryderyk 2016, a także otrzymało prestiżową nagrodę krytyków francuskich L' Orfee d' Or l'Academie du disque lyrique (2016)

Drugim ważnym i znaczącym, być może najważniejszym do tej pory, dziełem Rafała Janiaka jest opera *Człowiek z Manufaktury*, której premiera miała miejsce w Teatrze Wielkim w Łodzi w roku 2019.

Interesujący dorobek artystyczny Rafała Janiaka koncentruje się na trzech obszarach aktywności :

- koncerty symfoniczne
- spektakle operowe
- kierownictwo artystyczne Chopin University Chamber Orchestra

Działalność symfoniczna związana jest głównie z polskimi zespołami filharmonicznymi:

Filharmonia Narodowa
Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia,
Sinfonia Iuventus
Filharmonia Krakowska
Filharmonia Śląska
Polska Filharmonia Bałtycka
Filharmonia Podkarpacka
Filharmonia Zielonogórska
Filharmonia Opolska

Istotne znaczenie ma fakt prezentowania własnej twórczości kompozytorskiej z wyżej wymienionymi orkiestrami w ramach koncertów abonamentowych, bądź też w ramach festiwali muzycznych:

Festiwal Prawykonń,
Musica Polonica Nova,
Legnickie Conversatorium Organowe,
Gwiazdy Promują,
Gaude Mater,
Laboratorium Muzyki Nowej,
WDR Musikfest

Prezentacje te były związane również z realizacją projektów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Instytutu Muzyki i Tańca

Działalność operowa związana jest głównie z Teatrem Wielkim Opera Narodową w Warszawie, Teatrem wielkim w Łodzi, Warszawską Opera Kameralną.
Z zespołami tymi Rafał Janiak zrealizował spektakle:

Turandot Giacomo Pucciniego,
Oniegin Piotra Czajkowskiego (soliści UMFC),
Così fan tutte Wolfganga Amadeusza Mozarta
Człowiek z Manufaktury własnego autorstwa.

Ważnym obszarem działalności artystycznej jest kierownictwo artystyczne zespołu Chopin University Chamber Orchestra, działającego na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Profil artystyczny zespołu ukształtowany przez Rafała Janiaka koncentruje się na muzyce XX w. i XXI w.

Do szczególnych sukcesów tego zespołu i jego dyrygenta należy zaliczyć tournée w Chinach w lipcu 2019 roku.

Działalność pedagogiczna

Dr Rafał Janiak od 2010 roku prowadzi niezwykle aktywną działalność pedagogiczną w swojej macierzystej uczelni – Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

Różnorodność i wielotorowość tej działalności wynika z faktu, iż Rafał Janiak jest niezwykle aktywnym kompozytorem oraz wszechstronnym dyrygentem.

Pracuje na wielu wydziałach, zarówno z wokalistami podczas realizacji studenckich premier operowych, a także wykładając kompozycję, czytanie partytur, instrumentację na swoim wiodącym Wydziale Dyrygentury Symfoniczno-Operowej. Pełni również funkcję wykładowcy Podyplomowego Studium Kompozycji na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki.

Jego działalność jest została szczególnie doceniona i uhonorowana licznymi nagrodami :

Nagroda II stopnia JM Rektora UMFC za osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i artystyczne 2016,

Stypendium Młoda Polska 2018,

Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla Wybitnych Młodych Naukowców na lata 2018-2021

Nagroda I stopnia JM Rektora UMFC za działalność artystyczną, dydaktyczną i organizacyjną.

Ocena dzieła artystycznego będącego osiągnięciem do wszczęcia postępowania habilitacyjnego

Dr Rafał Janiak, jako osiągnięcie artystyczne przedstawił nagranie opery *Człowiek z Manufaktury* własnego autorstwa do libretta autorstwa Małgorzaty Sikorskiej-Miszczyk.

Opera zdobyła Grand Prix i nagrodę publiczności w Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim zorganizowanym przez Teatr Wielki w Łodzi. Warto nadmienić, że przewodniczącym jury tego konkursu był prof. Krzysztof Penderecki.

Realizatorzy spektaklu :

Kierownictwo muzyczne: Rafał Janiak

Reżyseria: Waldemar Zawodziński

Choreografia: Janina Niesobska

Scenografia, światło: Waldemar Zawodziński

Współpraca scenograficzna: Katarzyna Zbłowska

Projekcje: Krzysztof Niemczycki, Krzysztof Korwin-Piotrowski

Animacja 3D: Fundacja Lux Pro Monumentis
Kostiumy: Maria Balcerek
Asystenci reżysera: Adam Grabarczyk, Krzysztof Korwin-Piotrowski
Asystenci dyrygenta: Michał Kocimski, Marta Kosielska
Przygotowanie chóru: Maciej Salski
Inspicjenci: Zbigniew Pawełczyk, Andrzej Kowalik
Koordynator projektu: Krzysztof Korwin-Piotrowski

Obsada :

Poznański / Dyrektor: Stanisław Kierner,
Zofia Małgorzata Walewska
Przybysz / Prokurator: Michał Barczak
Koń-marynarz: Jan Jakub Monowid
Baron de Hirsch / Wizjoner Robert Ulatowski
Lekarz: Rafał Piąta
Córka / Robotnica: Aleksandra Borkiewicz
Syn: Przemysław Cierzniewski,

Chór i Orkiestra Teatru Wielkiego w Łodzi pod dyrekcją Rafała Janiaka.

W swoim autoreferacie Rafał Janiak nie podaje pełnej obsady (domyślam się ,że role drugoplanowe mogą być inne) oraz nie wymienia realizatorów spektaklu. Zwracam na to szczególną uwagę , ponieważ spektakl operowy jest dziełem zbiorowym i wymaga twórczego zaangażowania wszystkich wykonawców, a nie tylko kilku śpiewaków operowych.

Opera składa się z dwóch aktów o łącznym czasie ok .dwóch godzin.
Akcja pierwszego aktu rozgrywa się w dziewiętnastowiecznej Łodzi i sięga do epizodów z życia fabrykanta Izraela Poznańskiego, podkreślając przy tym ważne wydarzenie jakim był strajk robotników w 1892 roku.
Drugi akt przenosi nas do dwudziestego stulecia i opisuje historię likwidacji Zakładów Przemysłu Bawełnianego "Poltex" w schyłkowych czasach PRL-u.
Jednocześnie zostaje nakreślona wizja przyszłości tego miejsca, które w chwili obecnej funkcjonuje jako galeria handlowa *Manufaktura*.

Pozornie dwie różne historie , ale pozostaje tożsamość miejsca i człowiek poddawany próbie czasu, w trakcie nieustanych przemian dziejowych, niejednokrotnie burzliwych i pełnych tragedii.
Historia ta jest niejako pretekstem do podejmowania szerszej problematyki -walki dobra ze złem i metafizycznych przemyśleń na temat życia i śmierci.

Opera napisana z rozmachem i fantazją. Podziwiam łatwość z jaka kompozytor Rafał Janiak posługuje się mnogością stylów i form, poczynawszy od form barokowych włącznie z cytatami Bacha (Kantata nr 106) do stylistyki post wagnerowskiej, przez neobartokowski ekspresjonizm, aż do jazzu.
Urzeka w tej partyturze bogactwo kolorystyki dźwiękowej osiągniętych poprzez niekonwencjonalne sposoby wydobywania dźwięków. Oczywiście jest to jest nawiązanie do zjawiska polskiego sonoryzmu z lat 60 i 70 ubiegłego stulecia , z drugiej zaś strony do postimpresjonizmu wywodzącego się z tradycji francuskiej (akt I scena VI)

Oczywiście w wielu wypadkach kolorystyka ta ma charakter ilustracyjny, oddając przy tym wewnętrzny puls „industrialnej rzeczywistości”.

Partytura *Człowieka z Manufaktury* zaskakuje niebywałym wręcz zróżnicowaniem fakturalnym i stylistycznym. Przykładem takiej różnorodności są: scena VI, Scena VII w Akcie I, gdzie obok oszczędnej i subtelnej faktury i instrumentacji, mamy dynamiczną i wyrazistą rytmicznie scenę na Scenę na Balu, przechodząca płynnie do stylizującego Chóru Ergo Corpoream, po którym następuje antrakt baletowy nawiązujący do stylu wiedeńskiego przełomu XIX i XX w.

Samo wykonanie dzieła jest dobre i nie odbiega od przeciętnego poziomu muzycznego większości teatrów operowych w Polsce. Sprawny aparat orkiestrowy, prezentuje się zdecydowanie korzystniej od chóru.

Oddzielnym tematem jest poziom wokalny przedstawienia. Udział śpiewaków uważanych powszechnie za gwiazdy polskiej wokalistyki, z jednej strony miał służyć wypromowaniu dzieła, z drugiej zaś strony nie pomógł w osiągnięciu pełnego sukcesu.

Oczywiście partie wokalne są niezwykle wymagające, toteż trud materii dźwiękowej jest dość często odczuwalny i sprawia wrażenie ciągłego „toru przeszkód”, a nie kreacji artystycznej.

Intensywna ekspresja wokalna i niezwykła dramaturgia postaci, została wykrzywiona powszechną na polskich scenach operowych manierą „postverdiowską” i niekontrolowaną wibracją zakłócającą nieco interesującą warstwę harmoniczną dzieła.

Moja szczególną uwagę zwrócił Jan Jakub Monowid, kreujący postać Koniarmarza. Świetny wokalnie, intrygujący postaciowo, przykuwający uwagę.

Oczywiście w spektaklu tym widzę wielki potencjał i przy drobnych korektach obsadowych opera *Człowiek z Manufaktury* może stać się jednym z najciekawszych dzieł operowych obecnej dekady.

Dzieło wraz z autorefereatem oceniam bardzo wysoko. Autoreferat dr Janiaka jest podsumowaniem działalności dyrygenckiej, kompozytorskiej i pedagogicznej i w sposób niezwykle przejrzysty i jednoznaczny określa jego sylwetkę artystyczną.

Chciałbym podkreślić koherentność autoreferatu z dołączonym dziełem. Przedstawienie przez Rafała Janiaka postawy twórczej pozostającej w ciągłym dialogu z przeszłością zasługuje na szczególne podkreślenie. Jako kompozytor i dyrygent w jednej osobie, dowodzi tym samym wielkiej dojrzałości i ogromnej pokory artystycznej, tak bardzo potrzebnej w działaniach twórczych.

Wnioski końcowe

Po gruntownym zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym, pedagogicznym i dziełem artystycznym oraz autoreferatem stwierdzam, że dr Rafał Janiak spełnia wszelkie kryteria wynikające art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i niniejszym wnioskuje o nadanie tytułu doktora habilitowanego.

Kraków, 24 sierpnia 2020

Przyłocki